ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः

ह॒रि॒ः ओं

कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः

तृतीय काण्डे – चतुर्थ प्रश्नः

Version Notes:

This is now the current Version 1.0 dated October 31, 2021

1. This replaces the earlier version 0.0 dated September 23, 2018.

2. We have listened to the Krama Paaraayanam telecast by TTD channel. The corrections found have been updated . The corrections found and reported till October 15, 2021 are also updated.

3. Required convention, style and presentation improvements or standardisations has been done whereever applicable.

4. Notify your corrections / suggestions etc to our email id vedavms@gmail.com

Earlier Versions

1st Version Number 0.0 dated September 23, 2018

Table of Contents

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः 4

3.4 तृतीय काण्डे चतुर्थ प्रश्नः – इष्टिहोमाभिधानं 4

==============================

ओं नमः परमात्मने, श्री महागणपतये नमः

श्री गुरुभ्यो नमः, हरिः ओं

3 कृष्ण यजुर्वेदीय तैत्तिरीय संहिता क्रम पाठः

3.4 तृतीय काण्डे चतुर्थ प्रश्नः – इष्टिहोमाभिधानं

T.S.3.4.1.1 - Kramam

वि वै । वा एतस्य । एतस्य यज्ञः । यज्ञ ऋद्ध्यते । ऋद्ध्यते यस्य ।
यस्य हविः । हविरतिरिच्यते । अतिरिच्यते सूर्यः । अतिरिच्यत
इत्यति–रिच्यते । सूर्यो देवः । देवो दिविषद्भ्यः । दिविषद्भ्य इति ।
दिविषद्भ्य इति दिविषत् – भ्यः । इत्याह । आह बृहस्पतिना ।
बृहस्पतिना च । चैव । एवास्य । अस्य प्रजापतिना ।
प्रजापतिना च । प्रजापतिनेति प्रजा – पतिना । च यज्ञस्य । यज्ञस्य
व्यृद्धम् । व्यृद्धमपि । व्यृद्धमिति वि – ऋद्धम् । अपि वपति । वपति
रक्षाꣳसि । रक्षाꣳसि वै । वा एतत् । एतत् पशुम् । पशुꣳ सचन्ते ।
सचन्ते यत् । यदेकदेवत्यः । एकदेवत्य आलब्धः । एकदेवत्य
इत्येक – देवत्यः । आलब्धो भूयान् । आलब्ध इत्या – लब्धः ।
भूयान् भवति । भवति यस्याः । यस्यास्ते । ते हरितः ।

हरितो गर्भः । गर्भ इति । इत्याह । आह देवत्रा । देवत्रैव ।
देवत्रेति देव - त्रा । एवैनाम् । एनाम् गमयति । गमयति रक्षसाम् ।
रक्षसामपहत्यै । अपहत्या आ । अपहत्या इत्यप-हत्यै । आ वर्तन ।
वर्तन वर्तय । वर्तयेति । इत्याह । आह ब्रह्मणा । **1 (50/58)**

T.S.3.4.1.2 - Kramam

ब्रह्मणैव । एवैनम् । एनमा । आ वर्तयति । वर्तयति वि । वि ते ।
ते भिनद्मि । भिनद्मि तकरीम् । तकरीमिति । इत्याह । आह यथायजुः ।
यथायजुरेव । यथायजुरिति यथा - यजुः । एवैतत् । एतदुरुद्रप्सः ।
उरुद्रप्सो विश्वरूपः । उरुद्रप्स इत्युरु - द्रप्सः । विश्वरूप इन्दुः ।
विश्वरूप इति विश्व - रूपः । इन्दुरिति । इत्याह । आह प्रजा ।
प्रजा वै । प्रजेति प्र-जा । वै पशवः । पशव इन्दुः । इन्दुः प्रजया ।
प्रजयैव । प्रजयेति प्र - जया । एवैनम् । एनम् पशुभिः । पशुभिः
सम् । पशुभिरति पशु - भिः । समर्द्धयति । अर्द्धयति दिवम् ।
दिवं ँवै । वै यज्ञस्य । यज्ञस्य व्यृद्धम् । व्यृद्धम् गच्छति । व्यृद्धमिति
वि-ऋद्धम् । गच्छति पृथिवीम् । पृथिवीमतिरिक्तम् । अतिरिक्तम् तत् ।
अतिरिक्तमित्यति - रिक्तम् । तद् यत् । यन् न । न शमयेत् ।

शमयेदार्तिम् । आर्तिमा । आर्च्छेत् । ऋच्छेद् यजमानः ।
यजमानो मही । मही द्यौः । द्यौः पृथिवी । पृथिवी च । च नः ।
न इति । इत्याह । **2 (50/58)**

T.S.3.4.1.3 - Kramam

आह द्यावापृथिवीभ्याम् । द्यावापृथिवीभ्यामेव । द्यावापृथिवीभ्यामिति
द्यावा – पृथिवीभ्याम् । एव यज्ञस्य । यज्ञस्य व्यृद्धम् । व्यृद्धम् च ।
व्यृद्धमिति वि – ऋद्धम् । चातिरिक्तम् । अतिरिक्तम् च ।
अतिरिक्तमित्यति – रिक्तम् । च शमयति । शमयति न । नार्तिम् ।
आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति यजमानः । यजमानो भस्मना ।
भस्मनाऽभि । अभि सम् । समूहति । ऊहति स्वगाकृत्यै ।
स्वगाकृत्या अथो । स्वगाकृत्या इति स्वगा–कृत्यै । अथो अनयोः ।
अथो इत्यथो । अनयोर् वै । वा एषः । एष गर्भः । गर्भोऽनयोः ।
अनयोरेव । एवैनम् । एनम् दधाति । दधाति यत् । यदवद्येत् ।
अवद्येदति । अवद्येदित्यव – द्येत् । अति तत् । तद् रेचयेत् । रेचयेद्
यत् । यन् न । नावद्येत् । अवद्येत् पशोः । अवद्येदित्यव – द्येत् ।
पशोरालब्धस्य । आलब्धस्य न । आलब्धस्येत्या – लब्धस्य ।

नाव । अव द्येत् । द्येत् पुरस्तात् । पुरस्तान् नाभ्याः । नाभ्या अन्यत् । अन्यदवद्येत् । अवद्येदुपरिष्टात् । अवद्येदित्यव – द्येत् । उपरिष्टादन्यत् । अन्यत् पुरस्तात् । पुरस्ताद् वै । वै नाभ्यै । नाभ्यै प्राणः । **3** (**50/59**)

<u>T.S.3.4.1.4 - Kramam</u>

प्राण उपरिष्टात् । प्राण इति प्र – अनः । उपरिष्टादपानः । अपानो यावान् । अपान इत्यप – अनः । यावानेव । एव पशुः । पशुस्तस्य । तस्याव । अव द्यति । द्यति विष्णवे । विष्णवे शिपिविष्टाय । शिपिविष्टाय जुहोति । शिपिविष्टायेति शिपि–विष्टाय । जुहोति यत् । यद् वै । वै यज्ञस्य । यज्ञस्यातिरिच्यते । अतिरिच्यते यः । अतिरिच्यत इत्यति – रिच्यते । यः पशोः । पशोर् भूमा । भूमा या । या पुष्टिः । पुष्टिस्तत् । तद् विष्णुः । विष्णुः शिपिविष्टः । शिपिविष्टो ऽतिरिक्ते । शिपिविष्ट इति शिपि – विष्टः । अतिरिक्त एव । अतिरिक्त इत्यति – रिक्ते । एवातिरिक्तम् । अतिरिक्तम् दधाति । अतिरिक्तमित्यति – रिक्तम् । दधात्यतिरिक्तस्य । अतिरिक्तस्य शान्त्यै ।

अतिरिक्तस्येत्यति - रिक्तस्य । शान्त्या अष्टाप्रूट् । अष्टाप्रूड्हिरण्यम् ।
अष्टाप्रूडित्यष्टा - प्रूट् । हिरण्यम् दक्षिणा । दक्षिणा ऽष्टापदी ।
अष्टापदी हि । अष्टापदीत्यष्टा - पदी । ह्येषा । एषा ऽऽत्मा ।
आत्मा नवमः । नवमः पशोः । पशोराप्त्यै । आप्त्या अन्तरकोशे ।
अन्तरकोश उष्णीषेण । अन्तरकोश इत्यन्तर - कोशे ।
उष्णीषेणाऽऽविष्टितम् । आविष्टितम् भवति । आविष्टितमित्या-विष्टितम् ।
भवत्येवम् । एवमिव । इव हि । हि पशुः । पशुरुल्बम् ।
उल्बमिव ( ) । इव चर्म । चर्मेव । इव माꣳसम् । माꣳसमिव ।
इवास्थि । अस्थीव । इव यावान् । यावानेव । एव पशुः । पशुस्तम् ।
तमाप्त्वा । आप्त्वा ऽव । अव रुन्धे । रुन्धे यस्य । यस्यैषा । एषा यज्ञे ।
यज्ञे प्रायश्चित्तिः । प्रायश्चित्तिः क्रियते । क्रियत इष्ट्वा । इष्ट्वा
वसीयान् । वसीयान् भवति । भवतीति भवति ॥ **4** (**71/83**)

(वर्तयेत्याह-न इति-वै नाभ्या-उल्बमिवै-कविꣳशतिश्च) (A1)

T.S.3.4.2.1 - Kramam

आ वायो । वायो भूष । वायो इति वायो । भूष शुचिपाः ।
शुचिपा उप । शुचिपा इति शुचि - पाः । उप नः । नः सहस्रम् ।

सहस्रम् ते । ते नियुतः । नियुतो विश्ववार । नियुत इति नि–युतः ।
विश्ववारेति विश्व – वार ॥ उपो ते । उपो इत्युपो । ते अन्धः ।
अन्धो मद्यम् । मद्यमयामि । अयामि यस्य । यस्य देव । देव दधिषे ।
दधिषे पूर्वपेयम् । पूर्वपेयमिति पूर्व – पेयम् ॥ आकूत्यै त्वा ।
आकूत्या इत्या – कूत्यै । त्वा कामाय । कामाय त्वा । त्वा समृधे ।
समृधे त्वा । समृध इति सम् – ऋधे । त्वा किक्किटा ।
किक्किटा ते । ते मनः । मनः प्रजापतये । प्रजापतये स्वाहा ।
प्रजापतय इति प्रजा – पतये । स्वाहा किक्किटा । किक्किटा ते ।
ते प्राणम् । प्राणँ वायवे । प्राणमिति प्र – अनम् । वायवे स्वाहा ।
स्वाहा किक्किटा । किक्किटा ते । ते चक्षुः । चक्षुः सूर्याय ।
सूर्याय स्वाहा । स्वाहा किक्किटा । किक्किटा ते । ते श्रोत्रम् । श्रोत्रम्
द्यावापृथिवीभ्याम् । द्यावापृथिवीभ्या॑ स्वाहा । द्यावापृथिवीभ्यामिति
द्यावा – पृथिवीभ्याम् । स्वाहा किक्किटा । किक्किटा ते । ते वाचम् ।
वाच॑ सरस्वत्यै । सरस्वत्यै स्वाहा । स्वाहा त्वम् । **5** (**50/59**)

T.S.3.4.2.2 - Kramam

त्वम् तुरीया । तुरीया वशिनी । वशिनी वशा । वशा ऽसि ।

असि सकृत् । सकृद् यत् । यत् त्वा । त्वा मनसा । मनसा गर्भः ।

गर्भ आ । आ ऽशयत् । अशयदित्यशयत् ॥ वशा त्वम् । त्वं ँवशिनी ।

वशिनी गच्छ । गच्छ देवान् । देवान्थ् सत्याः । सत्याः सन्तु । सन्तु

यजमानस्य । यजमानस्य कामाः । कामा इति कामाः ॥ अजा ऽसि ।

असि रयिष्ठा । रयिष्ठा पृथिव्याम् । रयिष्ठेति रयि – स्था । पृथिव्या ँ

सीद । सीदोर्द्ध्वा । ऊर्द्ध्वा ऽन्तरिक्षम् । अन्तरिक्षमुप । उप तिष्ठस्व ।

तिष्ठस्व दिवि । दिवि ते । ते बृहत् । बृहद् भाः । भा इति भाः ॥

तन्तुम् तन्वन्न् । तन्वन् रजसः । रजसो भानुम् । भानुमनु । अन्विहि ।

इहि ज्योतिष्मतः । ज्योतिष्मतः पथः । पथो रक्ष । रक्ष धिया ।

धिया कृतान् । कृतानिति कृतान् ॥ अनुल्बणं ँवयत । वयत जोगुवाम् ।

जोगुवामपः । अपो मनुः ( ) । मनुर् भव । भव जनय । जनया

दैव्यम् । दैव्यम् जनम् । जनमिति जनम् ॥ मनसो हविः । हविरसि ।

असि प्रजापतेः । प्रजापतेर् वर्णः । प्रजापतेरिति प्रजा – पतेः ।

वर्णो गात्राणाम् । गात्राणाम् ते । ते गात्रभाजः । गात्रभाजो भूयास्म ।

गात्रभाज इति गात्र – भाजः । भूयास्मेति भूयास्म ॥ 6 (63/66)

(सरस्वत्यै स्वाहा – मनु – स्त्रयोदश च) (A2)

T.S.3.4.3.1 - Kramam

इमे वै । इमे इतीमे । वै सह । सहास्ताम् । आस्ताम् ते ।

ते वायुः । ते इति ते । वायुर् वि । व्यवात् । अवात् ते । ते गर्भम् ।

ते इति ते । गर्भमदधाताम् । अदधाताम् तम् । त७ं सोमः ।

सोमः प्र । प्राजनयत् । अजनयदग्निः । अग्निरग्रसत । अग्रसत सः ।

स एतम् । एतम् प्रजापतिः । प्रजापतिराग्नेयम् । प्रजापतिरिति

प्रजा – पतिः । आग्नेयमष्टाकपालम् । अष्टाकपालमपश्यत् ।

अष्टाकपालमित्यष्टा – कपालम् । अपश्यत् तम् । तम् निः । निरवपत् ।

अवपत् तेन । तेनैव । एवैनाम् । एनामग्नेः । अग्नेरधि । अधि निः ।

निरक्रीणात् । अक्रीणात् तस्मात् । तस्मादपि । अप्यन्यदेवत्याम् ।

अन्यदेवत्यामालभमानः । अन्यदेवत्यामित्यन्य – देवत्याम् ।

आलभमान आग्नेयम् । आलभमान इत्या – लभमानः ।

आग्नेयमष्टाकपालम् । अष्टाकपालम् पुरस्तात् ।

अष्टाकपालमित्यष्टा – कपालम् । पुरस्तान् निः । निर् वपेत् ।

वपेदग्नेः । अग्नेरेव । एवैनाम् । एनामधि । अधि निष्क्रीय ।
निष्क्रीया । निष्क्रीयेति निः - क्रीय । आ लभते । लभते यत् ।
यद् वायुः । 7 (50/59)

T.S.3.4.3.2 - Kramam

वायुर् व्यवात् । व्यवात् तस्मात् । व्यवादिति वि - अवात् ।
तस्माद् वायव्या । वायव्या यत् । यदिमे । इमे गर्भम् । इमे इतीमे ।
गर्भमदधाताम् । अदधाताम् तस्मात् । तस्माद् द्यावापृथिव्या ।
द्यावापृथिव्या यत् । द्याव्यापृथिव्येति द्यावा - पृथिव्या । यथ् सोमः ।
सोमः प्र । प्राजनयत् । अजनयदग्निः । अग्निरग्रसत ।
अग्रसत तस्मात् । तस्मादग्नीषोमीया । अग्नीषोमीया यत् ।
अग्नीषोमीयेत्यग्नी - सोमीया । यदनयोः । अनयोर् वियत्योः ।
वियत्योर् वाक् । वियत्योरिति वि - यत्योः । वागवदत् । अवदत्
तस्मात् । तस्माथ् सारस्वती । सारस्वती यत् । यत् प्रजापतिः ।
प्रजापतिरग्नेः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः । अग्नेरधि । अधि
निरक्रीणात् । निरक्रीणात् तस्मात् । निरक्रीणादिति निः-अक्रीणात् ।
तस्मात् प्राजापत्या । प्राजापत्या सा । प्राजापत्येति प्राजा - पत्या ।

सा वै । वा एषा । एषा सर्वदेवत्या । सर्वदेवत्या यत् । सर्वदेवत्येति सर्व–देवत्या । यदजा । अजा वशा । वशा वायव्याम् । वायव्यामा । आ लभेत । लभेत भूतिकामः । भूतिकामो वायुः । भूतिकाम इति भूति – कामः । वायुर् वै । वै क्षेपिष्ठा । क्षेपिष्ठा देवता । देवता वायुम् । वायुमेव । एव स्वेन । स्वेन भागधेयेन । **8 (50/60)**

T.S.3.4.3.3 - Kramam

भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग – धेयेन । उप धावति । धावति सः । स एव । एवैनम् । एनम् भूतिम् । भूतिम् गमयति । गमयति द्यावापृथिव्याम् । द्यावापृथिव्यामा । द्यावापृथिव्यामिति द्यावा – पृथिव्याम् । आ लभेत । लभेत कृषमाणः । कृषमाणः प्रतिष्ठाकामः । प्रतिष्ठाकामो दिवः । प्रतिष्ठाकाम इति प्रतिष्ठा–कामः । दिव एव । एवास्मै । अस्मै पर्जन्यः । पर्जन्यो वर्.षति । वर्.षति वि । व्यस्याम् । अस्यामोषधयः । ओषधयो रोहन्ति । रोहन्ति समर्द्धुकम् । समर्द्धुकमस्य । समर्द्धुकमिति सम् – अर्द्धुकम् । अस्य सस्यम् । सस्यम् भवति । भवत्यग्नीषोमीयाम् । अग्नीषोमीयामा । अग्नीषोमीयामित्यग्नी – सोमीयाम् । आ लभेत ।

लभेत यः । यः कामयेत । कामयेतान्नवान् । अन्नवानन्नादः ।
अन्नवानित्यन्न – वान् । अन्नादः स्याम् । अन्नाद इत्यन्न – अदः ।
स्यामिति । इत्यग्निना । अग्निनैव । एवान्नम् । अन्नमव । अव रुन्धे ।
रुन्धे सोमेन । सोमेनान्नाद्यम् । अन्नाद्यमन्नवान् ।
अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । अन्नवानेव । अन्नवानित्यन्न – वान् ।
एवान्नादः । अन्नादो भवति । अन्नाद इत्यन्न – अदः ।
भवति सारस्वतीम् । सारस्वतीमा । आ लभेत ।
लभेत यः । य ईश्वरः । **9** **(50/60)**

<u>T.S.3.4.3.4 - Kramam</u>

ईश्वरो वाचः । वाचो वदितोः । वदितोः सन्न् । सन् वाचम् ।
वाचम् न । न वदेत् । वदेद् वाक् । वाग् वै । वै सरस्वती ।
सरस्वती सरस्वतीम् । सरस्वतीमेव । एव स्वेन ।
स्वेन भागधेयेन । भागधेयेनोप । भागधेयेनेति भाग – धेयेन ।
उप धावति । धावति सा । सैव । एवास्मिन्न् । अस्मिन् वाचम् ।
वाचम् दधाति । दधाति प्राजापत्याम् । प्राजापत्यामा ।
प्राजापत्यामिति प्राजा – पत्याम् । आ लभेत । लभेत यः ।

यः कामयेत । कामयेतानभिजितम् । अनभिजितमभि ।
अनभिजितमित्यनभि - जितम् । अभि जयेयम् । जयेयमिति ।
इति प्रजापतिः । प्रजापतिः सर्वाः । प्रजापतिरिति प्रजा - पतिः ।
सर्वा देवताः । देवता देवताभिः । देवताभिरेव । एवानभिजितम् ।
अनभिजितमभि । अनभिजितमित्यनभि - जितम् । अभि जयति ।
जयति वायव्यया । वायव्ययोपाकरोति । उपाकरोति वायोः ।
उपाकरोतीत्युप - आकरोति । वायोरेव । एवैनाम् । एनामवरुद्ध्य ।
अवरुद्ध्या । अवरुद्ध्येत्यव-रुद्ध्य । आ लभते । लभत आकूत्यै ।
आकूत्यै त्वा । आकूत्या इत्या - कूत्यै । त्वा कामाय ।
कामाय त्वा । त्वेति । **10 (50/58)**

T.S.3.4.3.5 - Kramam

इत्याह । आह यथायजुः । यथायजुरेव । यथायजुरिति यथा-यजुः ।
एवैतत् । एतत् किक्किटाकारम् । किक्किटाकारम् जुहोति ।
किक्किटाकारमिति किक्किटा - कारम् । जुहोति किक्किटाकारेण ।
किक्किटाकारेण वै । किक्किटाकारेणेति किक्किटा - कारेण ।
वै ग्राम्याः । ग्राम्याः पशवः । पशवो रमन्ते । रमन्ते प्र । प्रारण्याः ।

आरण्याः पतन्ति । पतन्ति यत् । यत् किक्किटाकारम् । किक्किटाकारम्
जुहोति । किक्किटाकारमिति किक्किटा–कारम् । जुहोति ग्राम्याणाम् ।
ग्राम्याणाम् पशूनाम् । पशूनाम् धृत्यै । धृत्यै पर्यग्नौ । पर्यग्नौ
क्रियमाणे । पर्यग्नाविति परि – अग्नौ । क्रियमाणे जुहोति ।
जुहोति जीवन्तीम् । जीवन्तीमेव । एवैनाम् । एना॒ँ सुवर्गम् ।
सुवर्गं ँल्लोकम् । सुवर्गमिति सुवः – गम् । लोकम् गमयति ।
गमयति त्वम् । त्वम् तुरीया । तुरीया वशिनी । वशिनी वशा ।
वशा ऽसि । असीति । इत्याह । आह देवत्रा । देवत्रैव । देवत्रेति
देव – त्रा । एवैनाम् । एनाम् गमयति । गमयति सत्याः । सत्याः
सन्तु । सन्तु यजमानस्य । यजमानस्य कामाः । कामा इति । इत्याह ।
आहैषः । एष वै । वै कामः । कामो यजमानस्य । **11 (50/57)**

<u>T.S.3.4.3.6 - Kramam</u>

यजमानस्य यत् । यदनार्तः । अनार्त उदृचम् । उदृचम् गच्छति ।
उदृचमित्युत् – ऋचम् । गच्छति तस्मात् । तस्मादेवम् । एवमाह ।
आहाजा । अजा ऽसि । असि रयिष्ठा । रयिष्ठेति ।

रयिष्ठेति रयि - स्था । इत्याह । आहैषु । एष्वेव । एवैनाम् । एनां ँलोकेषु । लोकेषु प्रति । प्रति ष्ठापयति । स्थापयति दिवि । दिवि ते । ते बृहत् । बृहद् भाः । भा इति । इत्याह । आह सुवर्गे । सुवर्ग एव । सुवर्ग इति सुवः - गे । एवास्मै । अस्मै लोके । लोके ज्योतिः । ज्योतिर् दधाति । दधाति तन्तुम् । तन्तुम् तन्वन्न् । तन्वन् रजसः । रजसो भानुम् । भानुमनु । अन्विहि । इहीति । इत्याह । आहेमान् । इमानेव । एवास्मै । अस्मै लोकान् । लोकान् ज्योतिष्मतः । ज्योतिष्मतः करोति । करोत्यनुल्बणम् । अनुल्बणं ँवयत । वयत जोगुवाम् । जोगुवामपः । अप इति । इत्याह । 12 (50/53)

T.S.3.4.3.7 - Kramam

आह यत् । यदेव । एव यज्ञे । यज्ञ उल्बणम् । उल्बणम् क्रियते । क्रियते तस्य । तस्यैव । एवैषा । एषा शान्तिः । शान्तिर् मनुः । मनुर् भव । भव जनय । जनया दैव्यम् । दैव्यम् जनम् । जनमिति । इत्याह । आह मानव्यः । मानव्यो वै । वै प्रजाः । प्रजा स्ताः । प्रजा इति प्र - जाः । ता एव । एवाद्याः । आद्याः कुरुते ।

कुरुते मनसः । मनसो हविः । हविरसि । असीति । इत्याह ।

आह स्वगाकृत्यै । स्वगाकृत्यै गात्राणाम् । स्वगाकृत्या इति

स्वगा - कृत्यै । गात्राणाम् ते । ते गात्रभाजः । गात्रभाजो भूयास्म ।

गात्रभाज इति गात्र - भाजः । भूयास्मेति । इत्याह । आहाशिषम् ।

आशिषमेव । आशिषमित्या - शिषम् । एवैताम् । एतामा ।

आ शास्ते । शास्ते तस्यै । तस्यै वै । वा एतस्याः । एतस्या एकम् ।

एकमेव । एवादेवयजनम् । अदेवयजनं ँयत् ।

अदेवयजनमित्यदेव-यजनम् । यदालब्धायाम् । आलब्धायामभ्रः ( ) ।

आलब्धायामित्या - लब्धायाम् । अभ्रो भवति । **13** (**50/56**)

<u>T.S.3.4.3.8 - Kramam</u>

भवति यत् । यदालब्धायाम् । आलब्धायामभ्रः ।

आलब्धायामित्या - लब्धायाम् । अभ्रः स्यात् । स्यादफ्सु ।

अफ्सु वा । अफ्स्वित्यप् - सु । वा प्रवेशयेत् । प्रवेशयेथ् सर्वाम् ।

प्रवेशयेदिति प्र - वेशयेत् । सर्वां ँवा । वा प्र । प्राश्ञीयात् ।

अश्ञीयाद् यत् । यदफ्सु । अफ्सु प्रवेशयेत् । अफ्स्वित्यप् - सु ।

प्रवेशयेद् यज्ञवेशसम् । प्रवेशयेदिति प्र – वेशयेत् । यज्ञवेशसम्
कुर्यात् । यज्ञवेशसमिति यज्ञ – वेशसम् । कुर्याथ् सर्वाम् ।
सर्वामेव । एव प्र । प्राश्ञीयात् । अश्ञीयादिन्द्रियम् । इन्द्रियमेव ।
एवात्मन्न् । आत्मन् धत्ते । धत्ते सा । सा वै । वा एषा । एषा
त्रयाणाम् । त्रयाणामेव । एवावरुद्धा । अवरुद्धा सम्ँवथ्सरसदः ।
अवरुद्धेत्यव – रुद्धा । सम्ँवथ्सरसदः सहस्रयाजिनः ।
सम्ँवथ्सरसद इति सम्ँवथ्सर–सदः । सहस्रयाजिनो गृहमेधिनः ।
सहस्रयाजिन इति सहस्र – याजिनः । गृहमेधिनस्ते । गृहमेधिन
इति गृह–मेधिनः । त एव । एवैतया । एतया यजेरन्न् । यजेरन्
तेषाम् । तेषामेव । एवैषा । एषा ऽऽप्ता । आप्तेत्याप्ता ॥ **14** (**42/52**)

(यथ् – स्वेन – सारस्वतीमा लभेत यः – कामाय त्वा – कामो – ऽप इत्य – श्रो – द्विचत्वारिꣳशच्च) (A3)

<u>T.S.3.4.4.1 - Kramam</u>

चित्तम् च । च चित्तिः । चित्तिश्च । चाकूतम् । आकूतम् च ।
आकूतमित्या – कूतम् । चाकूतिः । आकूतिश्च ।
आकूतिरित्या – कूतिः । च विज्ञातम् । विज्ञातम् च ।

विज्ञातमिति वि – ज्ञातम् । च विज्ञानम् । विज्ञानं च । विज्ञानमिति

वि – ज्ञानम् । च मनः । मनश्च । च शक्वरीः । शक्वरीश्च ।

च दर्.शः । दर्.शश्च । च पूर्णमासः । पूर्णमासश्च । पूर्णमास इति

पूर्ण – मासः । च बृहत् । बृहच् च । च रथन्तरम् । रथन्तरम् च ।

रथन्तरमिति रथं – तरम् । च प्रजापतिः । प्रजापतिर् जयान् ।

प्रजापतिरिति प्रजा–पतिः । जयानिन्द्राय । इन्द्राय वृष्णे । वृष्णे प्र ।

प्रायच्छत् । अयच्छदुग्रः । उग्रः पृतनाज्येषु । पृतनाज्येषु तस्मै ।

तस्मै विशः । विशः सम् । समनमन्त । अनमन्त सर्वाः ।

सर्वाः सः । स उग्रः । उग्रः सः । स हि । हि हव्यः । हव्यो बभूव ।

बभूव देवासुराः । देवासुराः सम्ँयत्ताः । देवासुरा इति

देव – असुराः । सम्ँयत्ता आसन्न् । सम्ँयत्ता इति सं – यत्ताः ।

आसन्थ् सः । स इन्द्रः । इन्द्रः प्रजापतिम् । प्रजापतिमुप ( ) ।

प्रजापतिमिति प्रजा – पतिम् । उपाधावत् । अधावत् तस्मै । तस्मा

एतान् । एतान् जयान् । जयान् प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत् तान् ।

तानजुहोत् । अजुहोत् ततः । ततो वै । वै देवाः । देवा असुरान् ।

असुरानजयन्न् । अजयन्. यत् । यदजयन्न् । अजयन् तत् ।

तज् जयानाम् । जयानाम् जयत्वम् । जयत्व७ स्पर्द्धमानेन ।

जयत्वमिति जय – त्वम् । स्पर्द्धमानेनैते । एते होतव्याः ।

होतव्या जयति । जयत्येव । एव ताम् । ताम् पृतनाम् ।

पृतनामिति पृतनाम् ॥ **15** (**75/86**)

(उप – पञ्चविं॰शतिश्च) (A4)

T.S.3.4.5.1 - Kramam

अग्निर् भूतानाम् । भूतानामधिपतिः । अधिपतिः सः ।

अधिपतिरित्यधि–पतिः । स मा । मा ऽवतु । अवत्विन्द्रः ।

इन्द्रो ज्येष्ठानाम् । ज्येष्ठानां ँयमः । यमः पृथिव्याः । पृथिव्या वायुः ।

वायुरन्तरिक्षस्य । अन्तरिक्षस्य सूर्यः । सूर्यो दिवः । दिवश्चन्द्रमाः ।

चन्द्रमा नक्षत्राणाम् । नक्षत्राणाम् बृहस्पतिः । बृहस्पतिर् ब्रह्मणः ।

ब्रह्मणो मित्रः । मित्रः सत्यानाम् । सत्यानां ँवरुणः । वरुणो ऽपाम् ।

अपा॰ं समुद्रः । समुद्रः स्रोत्यानाम् । स्रोत्यानामन्नम् ।

अन्न॰ं साम्राज्यानाम् । साम्राज्यानामधिपति । साम्राज्यानामिति

साम् – राज्यानाम् । अधिपति तत् । अधिपतीत्यधि – पति । तन्मा ।

मा ऽवतु । अवतु सोमः । सोम ओषधीनाम् । ओषधीनाꣳ सविता ।
सविता प्रसवानाम् । प्रसवानाꣳ रुद्रः । प्रसवानामिति प्र – सवानाम् ।
रुद्रः पशूनाम् । पशूनाम् त्वष्टा । त्वष्टा रूपाणाम् । रूपाणां ँविष्णुः ।
विष्णुः पर्वतानाम् । पर्वतानां मरुतः । मरुतो गणानाम् ।
गणानामधिपतयः । अधिपतयस्ते । अधिपतय इत्यधि–पतयः । ते मा ।
मा ऽवन्तु । अवन्तु पितरः । पितरः पितामहाः । पितामहाः परे ।
परे ऽवरे ( ) । अवरे ततः । तताः ततामहाः । ततामहा इह । इह मा ।
मा ऽवत । अवतेत्यवत ॥ अस्मिन् ब्रह्मन्न् । ब्रह्मन्नस्मिन्न् ।
अस्मिन् क्षत्रे । क्षत्रे ऽस्याम् । अस्यामाशिषि । आशिष्यस्याम् ।
आशिषीत्या – शिषि । अस्याम् पुरोधायाम् । पुरोधायामस्मिन्न् ।
पुरोधायामिति पुरः – धायाम् । अस्मिन् कर्मन्न् । कर्मन्नस्याम् ।
अस्याम् देवहूत्याम् । देवहूत्यामिति देव – हूत्याम् ॥ **16** (**67/74**)

(अवरे – सप्तदश च) (A5)

T.S.3.4.6.1 - Kramam

देवा वै । वै यत् । यद् यज्ञे । यज्ञे ऽकुर्वत । अकुर्वत तत् ।
तदसुराः । असुरा अकुर्वत । अकुर्वत ते । ते देवाः । देवा एतान् ।

एतानभ्यातानान् । अभ्यातानानपश्यन्न् ।

अभ्यातानानित्यभि - आतानान् । अपश्यन् तान् । तानभ्यातन्वत ।

अभ्यातन्वत यत् । अभ्यातन्वतेत्यभि - आतन्वत । यद् देवानाम् ।

देवानाम् कर्म । कर्मासीत् । आसीदार्द्ध्यत । आर्द्ध्यत तत् । तद् यत् ।

यदसुराणाम् । असुराणाम् न । न तत् । तदार्द्ध्यत । आर्द्ध्यत येन ।

येन कर्मणा । कर्मणेर्त्सेत् । ईर्त्सेत् तत्र । तत्र होतव्याः । होतव्या

ऋद्ध्नोति । ऋद्ध्नोत्येव । एव तेन । तेन कर्मणा । कर्मणा यत् ।

यद् विश्वे । विश्वे देवाः । देवाः समभरन्न् । समभरन् तस्मात् ।

समभरन्निति सं-अभरन्न् । तस्मादभ्याताना: । अभ्याताना वैश्वदेवाः ।

अभ्याताना इत्यभि - आतानाः । वैश्वदेवा यत् । वैश्वदेवा इति

वैश्व - देवाः । यत् प्रजापतिः । प्रजापतिर् जयान् ।

प्रजापतिरितिप्रजा - पतिः । जयान् प्र । प्रायच्छत् । अयच्छत्

तस्मात् । तस्माज् जयाः । जयाः प्राजापत्याः । प्राजापत्या यत् ।

प्राजापत्या इति प्राजा - पत्याः । **17 (50/57)**

T.S.3.4.6.2 - Kramam

यद् राष्ट्रभृद्भिः । राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रम् । राष्ट्रभृद्भिरिति राष्ट्रभृत्-भिः । राष्ट्रमा । आ ऽददत । अददत तत् । तद् राष्ट्रभृताम् । राष्ट्रभृता॑ राष्ट्रभृत्त्वम् । राष्ट्रभृतामिति राष्ट्र - भृताम् । राष्ट्रभृत्त्वम् ते । राष्ट्रभृत्त्वमिति राष्ट्रभृत् - त्वम् । ते देवाः । देवा अभ्यातानैः । अभ्यातानैरसुरान् । अभ्यातानैरित्यभि-आतानैः । असुरानभ्यातन्वत । अभ्यातन्वत जयैः । अभ्यातन्वतेत्यभि - आतन्वत । जयै रजयन्न् । अजयन् राष्ट्रभद्भिः । राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रम् । राष्टभृद्भिरिति राष्ट्रभृत् - भिः । राष्ट्रमा । आ ऽददत । अददत यत् । यद् देवाः । देवा अभ्यातानैः । अभ्यातानैरसुरान् । अभ्यातानैरित्यभि-आतानैः । असुरानभ्यातन्वत । अभ्यातन्वत तत् । अभ्यातन्वतेत्यभि-आतन्वत । तदभ्यातानानाम् । अभ्यातानानामभ्यातानत्वम् । अभ्यातानानामित्यभि - आतानानाम् । अभ्यातानत्वं ँयत् । अभ्यातानत्वमित्यभ्यातान - त्वम् । यज् जयैः । जयैरजयन्न् । अजयन् तत् । तज् जयानाम् । जयानाम् जयत्वम् । जयत्वं ँयत् । जयत्वमिति जय - त्वम् । यद् राष्ट्रभृद्भिः । राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रम् ।

राष्ट्रभृद्भिरिति राष्ट्रभृत् – भिः । राष्ट्रमा । आ ऽददत । अददत तत् । तद् राष्ट्रभृताम् । राष्ट्रभृताꣳ राष्ट्रभृत्वम् । राष्ट्रभृतामिति राष्ट्र–भृताम् । राष्टभृत्वम् ततः । राष्ट्रभृत्वमिति राष्ट्रभृत् – त्वम् । ततो देवाः । देवा अभवन्न् । अभवन् परा । परा ऽसुराः । असुरा यः । यो भ्रातृव्यवान् । भ्रातृव्यवान्थ् स्यात् । भ्रातृव्यवानिति भ्रातृव्य – वान् । स्याथ् सः ( ) । स एतान् । एतान् जुहुयात् । जुहुयादभ्यातानैः । अभ्यातानैरेव । अभ्यातानैरित्यभि – आतानैः । एव भ्रातृव्यान् । भ्रातृव्यानभ्यातनुते । अभ्यातनुते जयैः । अभ्यातनुत इत्यभि – आतनुते । जयैर् जयति । जयति राष्ट्रभृद्भिः । राष्ट्रभृद्भी राष्ट्रम् । राष्ट्रभृद्भिरिति राष्ट्रभृत् – भिः । राष्टमा । आ दत्ते । दत्ते भवति । भवत्यात्मना । आत्मना परा । परा ऽस्य । अस्य भ्रातृव्यः । भ्रातृव्यो भवति । भवतीति भवति ॥ **18** (**68/86**)

(प्राजापत्याः – सोऽऽ – ष्टादश च) (A6)

T.S.3.4.7.1 - Kramam

ऋताषाड् ऋतधामा । ऋतधामा ऽग्निः । ऋतधामेत्यृत – धामा । अग्निर् गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्यौषधयः ।

ओषधयो ऽफ्सरसः । अफ्सरस ऊर्जः । ऊर्जो नाम । नाम सः ।
स इदम् । इदम् ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रम् । क्षत्रम् पातु । पातु ताः ।
ता इदम् । इदम् ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रम् । क्षत्रम् पान्तु । पान्तु तस्मै ।
तस्मै स्वाहा । स्वाहा ताभ्यः । ताभ्यः स्वाहा । स्वाहा स(गं)हितः ।
स(गं)हितो विश्वसामा । स(गं)हित इति सं-हितः । विश्वसामा सूर्यः ।
विश्वसामेति विश्व - सामा । सूर्यो गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य ।
तस्य मरीचयः । मरीचयो ऽफ्सरसः । अफ्सरस आयुवः ।
आयुवः सुषुम्नः । आयुव इत्या - युवः । सुषुम्नः सूर्यरश्मिः ।
सुषुम्न इति सु - सुम्नः । सूर्यरश्मि श्चन्द्रमाः । सूर्यरश्मिरिति
सूर्य - रश्मिः । चन्द्रमा गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्य नक्षत्राणि ।
नक्षत्राण्यफ्सरसः । अफ्सरसो बेकुरयः । बेकुरयो भुज्युः । भुज्युः
सुपर्णः । सुपर्णो यज्ञः । सुपर्ण इति सु - पर्णः । यज्ञो गन्धर्वः ।
गन्धर्वस्तस्य । तस्य दक्षिणाः । दक्षिणा अफ्सरसः । अफ्सरसः
स्तवाः । स्तवाः प्रजापतिः । प्रजापतिर् विश्वकर्मा ।

प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । विश्वकर्मा मनः ।
विश्वकर्मेति विश्व – कर्मा । मनो गन्धर्वः । **19 (50/59)**

T.S.3.4.7.2 - Kramam

गन्धर्वस्तस्य । तस्यर्.ख्सामानि । ऋख्सामान्यफ्सरसः ।
ऋख्सामानीत्यृक् – सामानि । अफ्सरसो वह्नयः । वह्नय इषिरः ।
इषिरो विश्वव्यचाः । विश्वव्यचा वातः । विश्वव्यचा इति
विश्व – व्यचाः । वातो गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्यापः ।
आपोऽफ्सरसः । अफ्सरसो मुदाः । मुदा भुवनस्य । भुवनस्य पते ।
पते यस्य । यस्य ते । त उपरि । उपरि गृहाः । गृहा इह । इह च ।
चेति च ॥ स नः । नो रास्व । रास्वाज्यानिम् । अज्यानिँ रायः ।
रायस्पोषम् । पोषँ सुवीर्यम् । सुवीर्यँ सम्ँवथ्सरीणाम् ।
सुवीर्यमिति सु – वीर्यम् । सम्ँवथ्सरीणाँ स्वस्तिम् ।
सम्ँवथ्सरीणामिति सम् – वथ्सरीणाम् । स्वस्तिमिति स्वस्तिम् ॥
परमेष्ठ्यधिपतिः । अधिपतिर् मृत्युः । अधिपतिरित्यधि – पतिः ।
मृत्युर् गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्य विश्वम् । विश्वमफ्सरसः ।
अफ्सरसो भुवः । भुवः सुक्षितिः । सुक्षितिः सुभूतिः ।

सुक्षितिरिति सु – क्षितिः । सुभूतिर् भद्रकृत् । सुभूतिरिति सु – भूतिः । भद्रकृथ् सुवर्वान् । भद्रकृदिति भद्र – कृत् । सुवर्वान् पर्जन्यः । सुवर्वानिति सुवः – वान् । पर्जन्यो गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्य विद्युतः । विद्युतो ऽप्सरसः । विद्युत इति वि – द्युतः । अप्सरसो रुचः । रुचो दूरेहेतिः । दूरेहेतिरमृडयः ( ) । दूरेहेतिरिति दूरे – हेतिः । अमृडयो मृत्युः । **20** (**50/61**)

T.S.3.4.7.3 - Kramam

मृत्युर् गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्य प्रजाः । प्रजा अप्सरसः । प्रजा इति प्र – जाः । अप्सरसो भीरुवः । भीरुवश्चारुः । चारुः कृपणकाशी । कृपणकाशी कामः । कृपणकाशीति कृपण–काशी । कामो गन्धर्वः । गन्धर्वस्तस्य । तस्याधयः । आधयो ऽप्सरसः । आधय इत्या – धयः । अप्सरसः शोचयन्तीः । शोचयन्तीर् नाम । नाम सः । स इदम् । इदम् ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रम् । क्षत्रम् पातु । पातु ताः । ता इदम् । इदम् ब्रह्म । ब्रह्म क्षत्रम् । क्षत्रम् पान्तु । पान्तु तस्मै । तस्मै स्वाहा । स्वाहा ताभ्यः । ताभ्यः स्वाहा । स्वाहा सः । स नः । नो भुवनस्य । भुवनस्य पते । पते यस्य ।

यस्य ते । त उपरि । उपरि गृहाः । गृहा इह । इह च । चेति च ॥

उरु ब्रह्मणे । ब्रह्मणे ऽस्मै । अस्मै क्षत्राय । क्षत्राय महि ।

महि शर्म । शर्म यच्छ । यच्छेति यच्छ ॥ **21** (**46/49**)

(मनो – ऽमृडयः – षट्चत्वारिꣳशच्च) (A7)

T.S.3.4.8.1 - Kramam

राष्ट्रकामाय होतव्याः । राष्ट्रकामायेति राष्ट्र–कामाय । होतव्या राष्ट्रम् ।

राष्ट्रं वै । वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रेण । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र–भृतः ।

राष्ट्रेणैव । एवास्मै । अस्मै राष्ट्रम् । राष्ट्रमव । अव रुन्धे । रुन्धे

राष्ट्रम् । राष्ट्रमेव । एव भवति । भवत्यात्मने । आत्मने होतव्याः ।

होतव्या राष्ट्रम् । राष्ट्रं वै । वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रम् । राष्ट्रभृत

इति राष्ट्र – भृतः । राष्ट्रम् प्रजा । प्रजा राष्ट्रम् । प्रजेति प्र – जा ।

राष्ट्रम् पशवः । पशवो राष्ट्रम् । राष्ट्रं यत् । यच्छ्रेष्ठः । श्रेष्ठो भवति ।

भवति राष्ट्रेण । राष्ट्रेणैव । एव राष्ट्रम् । राष्ट्रमव । अव रुन्धे ।

रुन्धे वसिष्ठः । वसिष्ठः समानानाम् । समानानाम् भवति । भवति

ग्रामकामाय । ग्रामकामाय होतव्याः । ग्रामकामायेति ग्राम–कामाय ।

होतव्या राष्ट्रम् । राष्ट्रं वै । वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो राष्ट्रम् ।

राष्ट्रभृत इति राष्ट्र – भृतः । राष्ट्रꣳ सजाताः । सजाता राष्ट्रेण ।

सजाता इति स – जाताः । राष्ट्रेणैव । एवास्मै । अस्मै राष्ट्रम् ।

राष्ट्रꣳ सजातान् । सजातानव । सजातानिति स – जातान् ।

अव रुन्धे । रुन्धे ग्रामी । ग्राम्येव । **22** (**50/58**)

T.S.3.4.8.2 - Kramam

एव भवति । भवत्यधिदेवने । अधिदेवने जुहोति । अधिदेवन

इत्यधि – देवने । जुहोत्यधिदेवने । अधिदेवन एव । अधिदेवन

इत्यधि – देवने । एवास्मै । अस्मै सजातान् । सजातानव ।

सजातानिति स – जातान् । अव रुन्धे । रुन्धे ते । त एनम् ।

एनमवरुद्धाः । अवरुद्धा उप । अवरुद्धा इत्यव – रुद्धाः ।

उप तिष्ठन्ते । तिष्ठन्ते रथमुखे । रथमुख ओजस्कामस्य ।

रथमुख इतिरथ – मुखे । ओजस्कामस्य होतव्याः ।

ओजस्कामस्येत्योजः – कामस्य । होतव्या ओजः । ओजो वै ।

वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृत ओजः । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र – भृतः ।

ओजो रथः । रथ ओजसा । ओजसैव । एवास्मै ।

अस्मा ओजः । ओजोऽव । अव रुन्धे । रुन्ध ओजस्वी ।

ओजस्व्येव । एव भवति । भवति यः । यो राष्ट्रात् । राष्ट्रादपभूतः ।
अपभूतः स्यात् । अपभूत इत्यप – भूतः । स्यात् तस्मै ।
तस्मै होतव्याः । होतव्या यावन्तः । यावन्तो ऽस्य । अस्य रथाः ।
रथाः स्युः । स्युस्तान् । तान् ब्रूयात् । ब्रूयाद् युङ्ध्वम् ।
युङ्ध्वमिति । इति राष्ट्रम् । राष्ट्रमेव । एवास्मै । अस्मै युनक्ति ।
युनक्त्याहुतयः । **23** (**50/58**)

T.S.3.4.8.3 - Kramam

आहुतयो वै । आहुतय इत्या – हुतयः । वा एतस्य ।
एतस्याक्लृप्ताः । अक्लृप्ता यस्य । यस्य राष्ट्रम् । राष्ट्रम् न ।
न कल्पते । कल्पते स्वरथस्य । स्वरथस्य दक्षिणम् । स्वरथस्येति
स्व – रथस्य । दक्षिणम् चक्रम् । चक्रम् प्रवृह्य । प्रवृह्य नाडीम् ।
प्रवृह्येति प्र – वृह्य । नाडीमभि । अभि जुहुयात् । जुहुयादाहुतीः ।
आहुतीरेव । आहुतीरित्या – हुतीः । एवास्य । अस्य कल्पयति ।
कल्पयति ताः । ता अस्य । अस्य कल्पमानाः । कल्पमाना राष्ट्रम् ।
राष्ट्रमनु । अनु कल्पते । कल्पते सङ्ग्रामे । सङ्ग्रामे सम्यँत्ते ।
सङ्ग्राम इति सं – ग्रामे । सम्यँत्ते होतव्याः ।

सम्ँयत्त इति सं - यत्ते । होतव्या राष्ट्रम् । राष्ट्रं ँवै । वै राष्ट्रभृतः ।
राष्ट्रभृतो राष्ट्रे । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र - भृतः । राष्ट्रे खलु । खलु वै ।
वा एते । एते व्यायच्छन्ते । व्यायच्छन्ते ये । व्यायच्छन्त इति
वि - आयच्छन्ते । ये सङ्ग्रामम् । सङ्ग्राम॒ सम्ँयन्ति ।
सङ्ग्राममिति सम् - ग्रामम् । सम्ँयन्ति यस्य । सम्ँयन्तीति
सं-यन्ति । यस्य पूर्वस्य । पूर्वस्य जुह्वति । जुह्वति सः । स एव ।
एव भवति । भवति जयति । जयति तम् । त॒ सङ्ग्रामम् ।
सङ्ग्रामम् मान्धुकः । सङ्ग्राममिति सम् - ग्रामम् ।
मान्धुक इध्मः । इध्मो भवति । **24 (50/61)**

T.S.3.4.8.4 - Kramam

भवत्यङ्गाराः । अङ्गारा एव । एव प्रतिवेष्टमानाः । प्रतिवेष्टमाना
अमित्राणाम् । प्रतिवेष्टमाना इति प्रति - वेष्टमानाः । अमित्राणामस्य ।
अस्य सेनाम् । सेनाम् प्रति । प्रति वेष्टयन्ति । वेष्टयन्ति यः ।
य उन्माद्येत् । उन्माद्येत् तस्मै । उन्माद्येदित्युत् - माद्येत् ।
तस्मै होतव्याः । होतव्या गन्धर्वाप्सरसः । गन्धर्वाप्सरसो वै ।
गन्धर्वाप्सरस इति गन्धर्व - अप्सरसः । वा एतम् । एतमुत् ।

उन् मादयन्ति । मादयन्ति यः । य उन्माद्यति । उन्माद्यत्येते ।
उन्माद्यतीत्युत्–माद्यति । एते खलु । खलु वै । वै गन्धर्वाप्सरसः ।
गन्धर्वाप्सरसो यत् । गन्धर्वाप्सरस इति गन्धर्व – अप्सरसः ।
यद् राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतस्तस्मै । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र – भृतः ।
तस्मै स्वाहा । स्वाहा ताभ्यः । ताभ्यः स्वाहा । स्वाहेति ।
इति जुहोति । जुहोति तेन । तेनैव । एवैनान् । एनाञ्छमयति ।
शमयति नैयग्रोधः । नैयग्रोध औदुम्बरः । औदुम्बर आश्वत्थः ।
आश्वत्थः प्लाक्षः । प्लाक्ष इति । इतीद्ध्मः । इद्ध्मो भवति ।
भवत्येते । एते वै । वै गन्धर्वाप्सरसाम् । गन्धर्वाप्सरसाम् गृहाः ।
गन्धर्वाप्सरसामिति गन्धर्व – अप्सरसाम् । गृहाः स्वे । स्व एव ।
एवैनान् । एनानायतने । **25** (**50/61**)

T.S.3.4.8.5 - Kramam

आयतने शमयति । आयतन इत्या – यतने । शमयत्यभिचरता ।
अभिचरता प्रतिलोमम् । अभिचरतेत्यभि – चरता । प्रतिलोमꣳ
होतव्याः । प्रतिलोममिति प्रति – लोमम् । होतव्याः प्राणान् ।
प्राणानेव । प्राणानिति प्र – अनान् । एवास्य । अस्य प्रतीचः ।

प्रतीचः प्रति । प्रति यौति । यौति तम् । तम् ततः । ततो येन ।

येन केन । केन च । च स्तृणुते । स्तृणुते स्वकृते । स्वकृत इरिणे ।

स्वकृत इति स्व - कृते । इरिणे जुहोति । जुहोति प्रदरे ।

प्रदरे वा । प्रदर इति प्र - दरे । वैतत् । एतद् वै । वा अस्यै ।

अस्यै निर्.ऋतिगृहीतम् । निर्.ऋतिगृहीतम् निर्.ऋतिगृहीते ।

निर्.ऋतिगृहीतमिति निर्.ऋति - गृहीतम् । निर्.ऋतिगृहीत एव ।

निर्.ऋतिगृहीत इति निर्.ऋति-गृहीते । एवैनम् । एनम् निर्.ऋत्या ।

निर्.ऋत्या ग्राहयति । निर्.ऋत्येति निः - ऋत्या । ग्राहयति यत् ।

यद् वाचः । वाचः क्रूरम् । क्रूरम् तेन । तेन वषट् । वषट् करोति ।

करोति वाचः । वाच एव । एवैनम् । एनम् क्रूरेण । क्रूरेण प्र ।

प्र वृश्चति । वृश्चति ताजक् । ताजगार्तिम् । आर्तिमा । आर्च्छति ।

ऋच्छति यस्य । यस्य कामयेत । कामयेतान्नाद्यम् । अन्नाद्यमा ।

अन्नाद्यमित्यन्न - अद्यम् । **26 (50/57)**

T.S.3.4.8.6 - Kramam

आ ददीय । ददीयेति । इति तस्य । तस्य सभायाम् ।

सभायामुत्तानः । उत्तानो निपद्य । उत्तान इत्युत् - तानः ।

निपद्य भुवनस्य । निपद्येति नि – पद्य । भुवनस्य पते । पत इति ।
इति तृणानि । तृणानि सम् । सम् गृह्णीयात् । गृह्णीयात् प्रजापतिः ।
प्रजापतिर् वै । प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । वै भुवनस्य ।
भुवनस्य पतिः । पतिः प्रजापतिना । प्रजापतिनैव । प्रजापतिनेति
प्रजा – पतिना । एवास्य । अस्यान्नाद्यम् । अन्नाद्यमा ।
अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । आ दत्ते । दत्त इदम् । इदमहम् ।
अहममुष्य । अमुष्यामुष्यायणस्य । आमुष्यायणस्यान्नाद्यम् ।
अन्नाद्यꣳ हरामि । अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । हरामीति । इत्याह ।
आहान्नाद्यम् । अन्नाद्यमेव । अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । एवास्य ।
अस्य हरति । हरति षड्भिः । षड्भिर्. हरति । षड्भिरिति षट्–भिः ।
हरति षट् । षड् वै । वा ऋतवः । ऋतवः प्रजापतिना ।
प्रजापतिनैव । प्रजापतिनेति प्रजा–पतिना । एवास्य । अस्यान्नाद्यम् ।
अन्नाद्यमादाय । अन्नाद्यमित्यन्न – अद्यम् । आदायर्तवः ।
आदायेत्या – दाय । ऋतवो ऽस्मै । अस्मा अनु । अनु प्र ।
प्र यच्छन्ति । यच्छन्ति यः ( ) । **27 (50/60)**

T.S.3.4.8.7 - Kramam

यो ज्येष्ठबन्धुः । ज्येष्ठबन्धुरपभूतः । ज्येष्ठबन्धुरिति ज्येष्ठ - बन्धुः । अपभूतः स्यात् । अपभूत इत्यप-भूतः । स्यात् तम् । तꣳ स्थले । स्थले ऽवसाय्य । अवसाय्य ब्रह्मौदनम् । अवसाय्येत्यव - साय्य । ब्रह्मौदनम् चतुश्शरावम् । ब्रह्मौदनमिति ब्रह्म - ओदनम् । चतुश्शरावम् पक्त्वा । चतुश्शरावमिति चतुः - शरावम् । पक्त्वा तस्मै । तस्मै होतव्याः । होतव्या वर्ष्म । वर्ष्म वै । वै राष्ट्रभृतः । राष्ट्रभृतो वर्ष्म । राष्ट्रभृत इति राष्ट्र - भृतः । वर्ष्म स्थलम् । स्थलम् ँवर्ष्मणा । वर्ष्मणैव । एवैनम् । एनम् ँवर्ष्म । वर्ष्म समानानाम् । समानानाम् गमयति । गमयति चतुश्शरावः । चतुश्शरावो भवति । चतुश्शराव इति चतुः - शरावः । भवति दिक्षु । दिक्ष्वेव । एव प्रति । प्रति तिष्ठति । तिष्ठति क्षीरे । क्षीरे भवति । भवति रुचम् । रुचमेव । एवास्मिन्न् । अस्मिन् दधाति । दधात्युत् । उद्धरति । हरति शृतत्वाय । शृतत्वाय सर्पिष्वान् । शृतत्वायेति शृत - त्वाय । सर्पिष्वान् भवति । भवति मेद्ध्यत्वाय । मेद्ध्यत्वाय चत्वारः । मेद्ध्यत्वायेति मेद्ध्य - त्वाय ।

चत्वार आर्.षेयाः । आर्.षेयाः प्र । प्राश्ञन्ति । अश्ञन्ति दिशाम् । दिशामेव । एव ज्योतिषि । ज्योतिषि जुहोति ।

जुहोतीति जुहोति ॥ **28 (49/58)**

(ग्रामी – युनक्ती – ध्मः – स्व एवैना – नन्नाद्यं – यँच्छन्त्ये – कान्नपञ्चाशच्च) (A8)

T.S.3.4.9.1 - Kramam

देविका निः । निर् वपेत् । वपेत् प्रजाकामः । प्रजाकाम श्छन्दाꣳसि । प्रजाकाम इति प्रजा – कामः । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः । देविका श्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव । इव खलु । खलु वै । वै प्रजाः । प्रजा श्छन्दोभिः । प्रजा इति प्र – जाः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः – भिः । एवास्मै । अस्मै प्रजाः । प्रजाः प्र । प्रजा इति प्र – जाः । प्र जनयति । जनयति प्रथमम् । प्रथमम् धातारम् । धातारम् करोति । करोति मिथुनी । मिथुनी एव । एव तेन । तेन करोति । करोत्यनु । अन्वेव । एवास्मै । अस्मा अनुमतिः । अनुमतिर् मन्यते । अनुमतिरित्यनु – मतिः । मन्यते राते । राते राका । राका प्र । प्र सिनीवाली ।

सिनीवाली जनयति । जनयति प्रजासु । प्रजास्वेव । प्रजास्विति
प्र – जासु । एव प्रजातासु । प्रजातासु कुह्वा । प्रजातास्विति
प्र – जातासु । कुह्वा वाचम् । वाचम् दधाति । दधात्येताः ।
एता एव । एव निः । निर् वपेत् । वपेत् पशुकामः ।
पशुकाम श्छन्दा॑ꣳसि । पशुकाम इति पशु – कामः ।
छन्दा॑ꣳसि वै । वै देविकाः । देविका श्छन्दा॑ꣳसि ।
छन्दा॑ꣳसीव । **29 (50/58)**

T.S.3.4.9.2 - Kramam

इव खलु । खलु वै । वै पशवः । पशव श्छन्दोभिः । छन्दोभिरेव ।
छन्दोभिरिति छन्दः – भिः । एवास्मै । अस्मै पशून् । पशून् प्र ।
प्र जनयति । जनयति प्रथमम् । प्रथमम् धातारम् । धातारम् करोति ।
करोति प्र । प्रैव । एव तेन । तेन वापयति । वापयत्यनु । अन्वेव ।
एवास्मै । अस्मा अनुमतिः । अनुमतिर् मन्यते ।
अनुमतिरित्यनु – मतिः । मन्यते राते । राते राका । राका प्र ।
प्र सिनीवाली । सिनीवाली जनयति । जनयति पशून् । पशूनेव ।
एव प्रजातान् । प्रजातान् कुह्वा । प्रजातानिति प्र – जातान् ।

कुह्वा प्रति । प्रतिष्ठापयति । स्थापयत्येताः । एता एव । एव निः ।
निर् वपेत् । वपेद् ग्रामकामः । ग्रामकाम श्छन्दाꣳसि ।
ग्रामकाम इति ग्राम – कामः । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः ।
देविका श्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव । इव खलु । खलु वै । वै ग्रामः ।
ग्राम श्छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः–भिः । एवास्मै ।
अस्मै ग्रामम् । ग्राममव । **30 (50/55)**

T.S.3.4.9.3 - Kramam

अव रुन्धे । रुन्धे मद्ध्यतः । मद्ध्यतो धातारम् । धातारम् करोति ।
करोति मद्ध्यतः । मद्ध्यत एव । एवैनम् । एनम् ग्रामस्य ।
ग्रामस्य दधाति । दधत्येताः । एता एव । एव निः । निर् वपेत् ।
वपेज् ज्योगामयावी । ज्योगामयावी छन्दाꣳसि । ज्योगामयावीति
ज्योक् – आमयावी । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः । देविका
श्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसि खलु । खलु वै । वा एतम् । एतमभि ।
अभि मन्यन्ते । मन्यन्ते यस्य । यस्य ज्योक् । ज्योगामयति ।
आमयति छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति छन्दः – भिः ।
एवैनम् । एनमगदम् । अगदम् करोति । करोति मद्ध्यतः ।

मद्ध्यतो धातारम् । धातारम् करोति । करोति मद्ध्यतः ।

मद्ध्यतो वै । वा एतस्य । एतस्याक्लृप्तम् । अक्लृप्तम् ँयस्य ।

यस्य ज्योक् । ज्योगामयति । आमयति मद्ध्यतः । मद्ध्यत एव ।

एवास्य । अस्य तेन । तेन कल्पयति । कल्पयत्येताः । एता एव ।

एव निः । निर् वपेत् । **31** (**50/52**)

T.S.3.4.9.4 - Kramam

वपेद् यम् । यं ँयज्ञः । यज्ञो न । नोपनमेत् । उपनमेच्छन्दा॑ꣳसि ।

उपनमेदित्युप - नमेत् । छन्दा॑ꣳसि वै । वै देविकाः । देविका

श्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि खलु । खलु वै । वा एतम् । एतम् न ।

नोप । उप नमन्ति । नमन्ति यम् । यं ँयज्ञः । यज्ञो न । नोपनमति ।

उपनमति प्रथमम् । उपनमतीत्युप - नमति । प्रथमम् धातारम् ।

धातारम् करोति । करोति मुखतः । मुखत एव । एवास्मै । अस्मै

छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि दधाति । दधात्युप । उपैनम् । एनं ँयज्ञः ।

यज्ञो नमति । नमत्येताः । एता एव । एव निः । निर् वपेत् ।

वपेदीजानः । ईजान श्छन्दा॑ꣳसि । छन्दा॑ꣳसि वै । वै देविकाः ।

देविका यातयामानि । यातयामानीव । यातयामानीति यात - यामानि ।

इव खलु । खलु वै । वा एतस्य । एतस्य छन्दाꣳसि ।

छन्दाꣳसि यः । य ईजानः । ईजान उत्तमम् । उत्तमम् धातारम् ।

उत्तममित्युत् – तमम् । धातारम् करोति ।

करोत्युपरिष्टात् । **32** (**50/54**)

T.S.3.4.9.5 - Kramam

उपरिष्टादेव । एवास्मै । अस्मै छन्दाꣳसि । छन्दाꣳस्ययातयामानि ।

अयातयामान्यव । अयातयामानीत्ययात – यामानि । अव रुन्धे ।

रुन्ध उप । उपैनम् । एनमुत्तरः । उत्तरो यज्ञः । उत्तर इत्युत् – तरः ।

यज्ञो नमति । नमत्येताः । एता एव । एव निः । निर् वपेत् ।

वपेद् यम् । यम् मेधा । मेधा न । नोपनमेत् । उपनमेच्छन्दाꣳसि ।

उपनमेदित्युप – नमेत् । छन्दाꣳसि वै । वै देविकाः । देविका

३छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसि खलु । खलु वै । वा एतम् । एतम् न ।

नोप । उप नमन्ति । नमन्ति यम् । यम् मेधा । मेधा न । नोपनमति ।

उपनमति प्रथमम् । उपनमतीत्युप – नमति । प्रथमम् धातारम् ।

धातारम् करोति । करोति मुखतः । मुखत एव । एवास्मै ।

अस्मै छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसि दधाति । दधात्युप । उपैनम् ।
एनम् मेधा । मेधा नमति । नमत्येताः । एता एव । एव निः ।
निर् वपेत् । वपेद् रुक्कामः । **33 (50/54)**

T.S.3.4.9.6 - Kramam

रुक्काम श्छन्दाꣳसि । रुक्काम इति रुक् - कामः । छन्दाꣳसि वै ।
वै देविकाः । देविका श्छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसीव । इव खलु ।
खलु वै । वै रुक् । रुक् छन्दोभिः । छन्दोभिरेव । छन्दोभिरिति
छन्दः - भिः । एवास्मिन्न् । अस्मिन् रुचम् । रुचम् दधाति ।
दधाति क्षीरे । क्षीरे भवन्ति । भवन्ति रुचम् । रुचमेव । एवास्मिन्न् ।
अस्मिन् दधति । दधति मद्ध्यतः । मद्ध्यतो धातारम् । धातारम्
करोति । करोति मद्ध्यतः । मद्ध्यत एव । एवैनम् । एनꣳ रुचः ।
रुचो दधाति । दधाति गायत्री । गायत्री वै । वा अनुमतिः ।
अनुमतिस्त्रिष्टुक् । अनुमतिरित्यनु - मतिः । त्रिष्टुग् राका ।
राका जगती । जगती सिनीवाली । सिनीवाल्यनुष्टुप् । अनुष्टुप्
कुहूः । अनुष्टुबित्यनु - स्तुप् । कुहूर् धाता । धाता वषट्कारः ।
वषट्कारः पूर्वपक्षः । वषट्कार इति वषट्-कारः । पूर्वपक्षो राका ।

पूर्वपक्ष इति पूर्व – पक्षः । राका ऽपरपक्षः । अपरपक्षः कुहूः ।
अपरपक्ष इत्यपर–पक्षः । कुहूरमावास्या । अमावास्या सिनीवाली ।
अमावास्येत्यमा – वास्या । सिनीवाली पौर्णमासी ।
पौर्णमास्यनुमतिः । पौर्णमासीति पौर्ण–मासी । अनुमति श्चन्द्रमाः ।
अनुमतिरित्यनु – मतिः । चन्द्रमा धाता । धाता ऽष्टौ ।
अष्टौ वसवः । **34** (**50/60**)

T.S.3.4.9.7 - Kramam

वसवो ऽष्टाक्षरा । अष्टाक्षरा गायत्री । अष्टाक्षरेत्यष्टा – अक्षरा ।
गायत्र्येकादश । एकादश रुद्राः । रुद्रा एकादशाक्षरा । एकादशाक्षरा त्रिष्टुप् । एकादशाक्षरेत्येकादश – अक्षरा । त्रिष्टुब् द्वादश ।
द्वादशादित्याः । आदित्या द्वादशाक्षरा । द्वादशाक्षरा जगती ।
द्वादशाक्षरेति द्वादश – अक्षरा । जगती प्रजापतिः । प्रजापतिरनुष्टुप् ।
प्रजापतिरिति प्रजा – पतिः । अनुष्टुब् धाता । अनुष्टुबित्यनु–स्तुप् ।
धाता वषट्कारः । वषट्कार एतत् । वषट्कार इति वषट् – कारः ।
एतद् वै । वै देविकाः । देविकाः सर्वाणि । सर्वाणि च ।
च छन्दाꣳसि । छन्दाꣳसि सर्वाः । सर्वाश्च । च देवताः ।

देवता वषट्कारः । वषट्कारस्ताः । वषट्कार इति वषट् – कारः ।
ता यत् । यथ् सह । सह सर्वाः । सर्वा निर्वपेत् । निर्वपेदीश्वराः ।
निर्वपेदिति निः – वपेत् । ईश्वरा एनम् । एनम् प्रदहः । प्रदहो द्वे ।
प्रदह इति प्र – दहः । द्वे प्रथमे । द्वे इति द्वे । प्रथमे निरुप्य ।
प्रथमे इति प्रथमे । निरुप्य धातुः । निरुप्येति निः – उप्य ।
धातु स्तृतीयम् । तृतीयम् निः । निर् वपेत् । वपेत् तथो । तथो एव ।
तथो इति तथो । एवोत्तरे । उत्तरे निः । उत्तरे इत्युत् – तरे ।
निर् वपेत् । वपेत् तथा । तथैनम् । एनम् न । न प्र ।
प्र दहन्ति ( ) । दहन्त्यथो । अथो यस्मै । अथो इत्यथो ।
यस्मै कामाय । कामाय निरुप्यन्ते । निरुप्यन्ते तम् । निरुप्यन्त इति
निः – उप्यन्ते । तमेव । एवाभिः । आभिरुप । उपाप्नोति ।
आप्नोतीत्याप्नोति ॥ **35** (**59/75**)

(पशुकामश्छन्दाꣳसि वै देविकाश्छन्दाꣳसि – ग्रामं – कल्पयत्येता एव नि – रुत्तमन्धातारं करोति – मेधा नमत्येता एव निर्वपे – दृष्टौ – दहन्ति – नव च) (A9)

T.S.3.4.10.1 - Kramam

वास्तोष्पते । पते प्रति । प्रति जानीहि । जानीह्यस्मान् । अस्मान्थ्
स्वावेशः । स्वावेशो अनमीवः । स्वावेश इति सु – आवेशः ।
अनमीवो भव । भवा नः । न इति नः ॥ यत् त्वा । त्वेमहे ।
ईमहे प्रति । प्रति तत् । तन् नः । नो जुषस्व । जुषस्व शम् ।
शम् नः । न एधि । एधि द्विपदे । द्विपदे शम् । द्विपद इति
द्वि–पदे । शम् चतुष्पदे । चतुष्पद इति चतुः – पदे ॥ वास्तोष्पते ।
पते शग्मया । शग्मया सꣳसदा । सꣳसदा ते । सꣳसदेति
सम् – सदा । ते सक्षीमहि । सक्षीमहि रण्वया । रण्वया गातुमत्या ।
गातुमत्येति गातु – मत्या ॥ आवः क्षेमे । क्षेम उत । उत योगे ।
योगे वरम् । वरम् नः । नो यूयम् । यूयम् पात । पात स्वस्तिभिः ।
स्वस्तिभिः सदा । स्वस्तिभिरिति स्वस्ति – भिः । सदा नः ।
न इति नः ॥ यथ् सायम्प्रातः । सायम्प्रातरग्निहोत्रम् ।
सायम्प्रातरिति सायम् – प्रातः । अग्निहोत्रम् जुहोति ।
अग्निहोत्रमित्यग्नि–होत्रम् । जुहोत्याहुतीष्टकाः । आहुतीष्टका एव ।

आहुतीष्टका इत्याहुति – इष्टकाः । एव ताः । ता उप । उप धत्ते ।
धत्ते यजमानः । **36** (**50/57**)

T.S.3.4.10.2 - Kramam

यजमानो ऽहोरात्राणि । अहोरात्राणि वै । अहोरात्राणीत्यहः–रात्राणि ।
वा एतस्य । एतस्येष्टकाः । इष्टका यः । य आहिताग्निः ।
आहिताग्निर् यत् । आहिताग्निरित्याहित–अग्निः । यथ् सायम्प्रातः ।
सायम्प्रातर् जुहोति । सायम्प्रातरिति सायं – प्रातः ।
जुहोत्यहोरात्राणि । अहोरात्राण्येव । अहोरात्राणीत्यहः – रात्राणि ।
एवाप्त्वा । आप्त्वेष्टकाः । इष्टकाः कृत्वा । कृत्वोप । उप धत्ते ।
धत्ते दश । दश समानत्र । समानत्र जुहोति । जुहोति दशाक्षरा ।
दशाक्षरा विराट् । दशाक्षरेति दश – अक्षरा । विराड् विराजम् ।
विराडिति वि – राट् । विराजमेव । विराजमिति वि – राजम् ।
एवाप्त्वा । आप्त्वेष्टकाम् । इष्टकाम् कृत्वा । कृत्वोप । उप धत्ते ।
धत्ते ऽथो । अथो विराजि । अथो इत्यथो । विराज्येव । विराजीति
वि – राजि । एव यज्ञम् । यज्ञमाप्नोति । आप्नोति चित्यश्चित्यः ।
चित्यश्चित्यो ऽस्य । चित्यश्चित्य इति चित्यः – चित्यः ।

अस्य भवति । भवति तस्मात् । तस्माद् यत्र । यत्र दश ।

दशोषित्वा । उषित्वा प्रयाति । प्रयाति तत् । प्रयातीति प्र – याति ।

तद् यज्ञवास्तु । यज्ञवास्त्ववास्तु । यज्ञवास्त्विति यज्ञ – वास्तु ।

अवास्त्वेव । एव तत् । तद् यत् । यत् ततः । ततो ऽर्वाचीनम् ।

अर्वाचीनꣳ रुद्रः । **37 (50/62)**

T.S.3.4.10.3 - Kramam

रुद्रः खलु । खलु वै । वै वास्तोष्पतिः । वास्तोष्पतिर् यत् ।

वास्तोष्पतिरिति वास्तोः–पतिः । यदहुत्वा । अहुत्वा वास्तोष्पतीयम् ।

वास्तोष्पतीयम् प्रयायात् । वास्तोष्पतीयमिति वास्तोः – पतीयम् ।

प्रयायाद् रुद्रः । प्रयायादिति प्र–यायात् । रुद्र एनम् । एनम् भूत्वा ।

भूत्वा ऽग्निः । अग्निरनूत्थाय । अनूत्थाय हन्यात् ।

अनूत्थायेत्यनु – उत्थाय । हन्याद् वास्तोष्पतीयम् । वास्तोष्पतीयम्

जुहोति । वास्तोष्पतीयमिति वास्तोः–पतीयम् । जुहोति भागधेयेन ।

भागधेयेनैव । भागधेयेनेति भाग–धेयेन । एवैनम् । एनꣳ शमयति ।

शमयति न । नार्तिम् । आर्तिमा । आर्च्छति । ऋच्छति यजमानः ।

यजमानो यत् । यद् युक्ते । युक्ते जुहुयात् । जुहुयाद् यथा ।

यथा प्रयाते । प्रयाते वास्तौ । प्रयात इति प्र-याते । वास्तावाहुतिम् ।

आहुतिम् जुहोति । आहुतिमित्या - हुतिम् । जुहोति तादृक् ।

तादृगेव । एव तत् । तद् यत् । यदयुक्ते । अयुक्ते जुहुयात् ।

जुहुयाद् यथा । यथा क्षेमे । क्षेम आहुतिम् । आहुतिम् जुहोति ।

आहुतिमित्या - हुतिम् । जुहोति तादृक् । तादृगेव । एव तत् ।

तदहुतम् । अहुतमस्य । अस्य वास्तोष्पतीयम् ।

वास्तोष्पतीयꣳ स्यात् । वास्तोष्पतीयमिति वास्तोः - पतीयम् ।

स्याद् दक्षिणः । **38** (**50/60**)

T.S.3.4.10.4 - Kramam

दक्षिणो युक्तः । युक्तो भवति । भवति सव्यः । सव्यो ऽयुक्तः ।

अयुक्तो ऽथ । अथ वास्तोष्पतीयम् । वास्तोष्पतीयम् जुहोति ।

वास्तोष्पतीयमिति वास्तोः - पतीयम् । जुहोत्युभयम् । उभयमेव ।

एवाकः । अकरपरिवर्गम् । अपरिवर्गमेव ।

अपरिवर्गमित्यपरि - वर्गम् । एवैनम् । एनꣳ शमयति । शमयति

यत् । यदेकया । एकया जुहुयात् । जुहुयाद् दर्विहोमम् । दर्विहोमम्

कुर्यात् । दर्विहोममिति दर्वि - होमम् । कुर्यात् पुरोनुवाक्याम् ।

पुरोनुवाक्यामनूच्य । पुरोनुवाक्यामिति पुरः – अनुवाक्याम् ।
अनूच्य याज्यया । अनुच्येत्यनु – उच्य । याज्यया जुहोति । जुहोति
सदेवत्वाय । सदेवत्वाय यत् । सदेवत्वायेति सदेव–त्वाय । यद्धुते ।
हुत आदद्ध्यात् । आदद्ध्याद् रुद्रम् । आदद्ध्यादित्या – दद्ध्यात् ।
रुद्रम् गृहान् । गृहानन्वारोहयेत् । अन्वारोहयेद् यत् ।
अन्वारोहयेदित्यनु – आरोहयेत् । यदवक्षाणानि ।
अवक्षाणान्यसम्प्रक्षाप्य । अवक्षाणानीत्यव – क्षाणानि । असम्प्रक्षाप्य
प्रयायात् । असम्प्रक्षाप्येत्यसम् – प्रक्षाप्य । प्रयायाद् यथा ।
प्रयायादिति प्र – यायात् । यथा यज्ञवेशसम् । यज्ञवेशसं ँवा ।
यज्ञवेशसमिति यज्ञ – वेशसम् । वा ऽऽदहनम् । आदहनं ँवा ।
आदहनमित्या – दहनम् । वा तादृक् । तादृगेव । एव तत् । तदयम् ।
अयम् ते । ते योनिः । योनिर्. ऋत्वियः । ऋत्विय इति । इत्यरण्योः ।
अरण्योः समारोहयति ( ) । समारोहयत्येषः ।
समारोहयतीति सम् – आरोहयति । **39** (**50/64**)

T.S.3.4.10.5 - Kramam

एष वै । वा अग्नेः । अग्नेर् योनिः । योनिः स्वे । स्व एव ।

एवैनम् । एनं ँयोनौ । योनौ समारोहयति । समारोहयत्यथो ।

समारोहयतीति सम् - आरोहयति । अथो खलु । अथो इत्यथो ।

खल्वाहुः । आहुर् यत् । यदरण्योः । अरण्योः समारूढः । समारूढो

नश्येत् । समारूढ इति सम् - आरूढः । नश्येदुत् । उदस्य ।

अस्याग्निः । अग्निः सीदेत् । सीदेत् पुनराधेयः । पुनराधेयः स्यात् ।

पुनराधेय इति पुनः - आधेयः । स्यादिति । इति या । या ते ।

ते अग्ने । अग्ने यज्ञिया । यज्ञिया तनूः । तनूस्तया । तया । एहि ।

इह्या । आ रोह । रोहेति । इत्यात्मन्न् । आत्मन्थ् समारोहयते ।

समारोहयते यजमानः । समारोहयत इति सम् - आरोहयते ।

यजमानो वै । वा अग्नेः । अग्नेर् योनिः । योनिः स्वायाम् ।

स्वायामेव । एवैनम् । एनं ँयोन्याम् । योन्या~ं समारोहयते ।

समारोहयत इति सम् - आरोहयते ॥ **40** (**45/50**)

(धत्ते - ऽर्वाचीन~ं - स्याथ् - समारोहयति - पञ्चचत्वारि~ंशच्च) (A10)

T.S.3.4.11.1 - Kramam

त्वमग्ने । अग्ने बृहत् । बृहद् वयः । वयो दधासि । दधासि देव ।
देव दाशुषे । दाशुष इति दाशुषे ॥ कविर् गृहपतिः ।
गृहपतिर् युवा । गृहपतिरिति गृह – पतिः । युवेति युवा ॥
हव्यवाडग्निः । हव्यवाडिति हव्य – वाट् । अग्निरजरः ।
अजरः पिता । पिता नः । नो विभुः । विभुर् विभावा ।
विभुरिति वि – भुः । विभावा सुदृशीकः । विभावेति वि – भावा ।
सुदृशीको अस्मे । सुदृशीक इति सु – दृशीकः । अस्मे इत्यस्मे ॥
सुगार्.हपत्याः सम् । सुगार्.हपत्या इति सु – गार्हपत्याः ।
समिषः । इषो दिदीहि । दिदीह्यस्मद्रियक् । अस्मद्रियख् सम् ।
अस्मद्रियगित्यस्म – द्रियक् । सम् मिमीहि । मिमीहि श्रवाꣳसि ।
श्रवाꣳसीति श्रवाꣳसि ॥ त्वम् च । च सोम । सोम नः ।
नो वशः । वशो जीवातुम् । जीवातुम् न । न मरामहे । मरामह
इति मरामहे ॥ प्रियस्तोत्रो वनस्पतिः । प्रियस्तोत्र इति प्रिय–स्तोत्रः ।
वनस्पतिरिति वनस्पतिः ॥ ब्रह्मा देवानाम् । देवानाम् पदवीः । पदवीः
कवीनाम् । पदवीरिति पद – वीः । कवीनामृषिः । ऋषिर् विप्राणाम् ।

विप्राणाम् महिषः । महिषो मृगाणाम् । मृगाणामिति मृगाणाम् ॥
श्येनो गृद्ध्राणाम् । गृद्ध्राणा७ स्वधितिः । स्वधितिर् वनानाम् ।
स्वधितिरिति स्व – धितिः । वनाना७ सोमः ।
सोमः पवित्रम् । 41 (50/60)

T.S.3.4.11.2 - Kramam

पवित्रमति । अत्येति । एति रेभन्न् । रेभन्निति रेभन्न् ॥ आ विश्वदेवम् ।
विश्वदेव७ सत्पतिम् । विश्वदेवमिति विश्व–देवम् । सत्पति७ सूक्तैः ।
सत्पतिमिति सत् – पतिम् । सूक्तैरद्य । सूक्तैरिति सु – उक्तैः ।
अद्या वृणीमहे । वृणीमह इति वृणीमहे ॥ सत्यसव७ सवितारम् ।
सत्यसवमिति सत्य–सवम् । सवितारमिति सवितारम् ॥ आ सत्येन ।
सत्येन रजसा । रजसा वर्तमानः । वर्तमानो निवेशयन्न् ।
निवेशयन्नमृतम् । निवेशयन्निति नि – वेशयन्न् । अमृतम् मर्त्यम् ।
मर्त्यम् च । चेति च ॥ हिरण्ययेन सविता । सविता रथेन । रथेना ।
आ देवः । देवो याति । याति भुवना । भुवना विपश्यन्न् ।
विपश्यन्निति वि–पश्यन्न् ॥ यथा नः । नो अदितिः । अदितिः करत् ।
करत् पश्वे । पश्वे नृभ्यः । नृभ्यो यथा । नृभ्य इति नृ – भ्यः ।

यथा गवे । गव इति गवे ॥ यथा तोकाय । तोकाय रुद्रियम् । रुद्रियमिति रुद्रियम् ॥ मा नः । न स्तोके । तोके तनये । तनये मा । मा नः । न आयुषि । आयुषि मा । मा नः । नो गोषु । गोषु मा । मा नः । **42** (**50/56**)

T.S.3.4.11.3 - Kramam

नो अश्वेषु । अश्वेषु रीरिषः । रीरिष इति रीरिषः ॥ वीरान् मा । मा नः । नो रुद्र । रुद्र भामितः । भामितो वधीः । वधीर्. हविष्मन्तः । हविष्मन्तो नमसा । नमसा विधेम । विधेम ते । त इति ते ॥ उदप्रुतो न । उदप्रुत इत्युद – प्रुतः । न वयः । वयो रक्षमाणाः । रक्षमाणा वावदतः । वावदतो अभ्रियस्य । अभ्रियस्येव । इव घोषाः । घोषा इति घोषाः ॥ गिरिभ्रजो न । गिरिभ्रज इति गिरि – भ्रजः । नोर्मयः । ऊर्मयो मदन्तः । मदन्तो बृहस्पतिम् । बृहस्पतिमभि । अभ्यर्काः । अर्का अनावन्न् । अनावन्नित्यनावन्न् ॥ ह॒ꣳसैरिव । इव सखिभिः । सखिभिर् वावदद्भिः । सखिभिरिति सखि – भिः । वावदद्भिरश्मन्मयानि । वावदद्भिरिति वावदत् – भिः । अश्मन्मयानि नहना ।

अश्मन्मयानीत्यश्मन्न् – मयानि । नहना व्यस्यन्न् ।
व्यस्यन्निति वि – अस्यन्न् ॥ बृहस्पतिरभिकनिक्रदत् ।
अभिकनिक्रदद् गाः । अभिकनिक्रददित्यभि – कनिक्रदत् । गा उत ।
उत प्र । प्रास्तौत् । अस्तौदुत् । उच् च । च विद्वान् ।
विद्वाॅ अगायत् । अगायदित्यगायत् ॥ एन्द्र । इन्द्र सानसिम् ।
सानसिॅ रयिम् । रयिॅ सजित्वानम् । **43 (50/56)**

T.S.3.4.11.4 - Kramam

सजित्वानॅ सदासहम् । सजित्वानमिति स – जित्वानम् ।
सदासहमिति सदा – सहम् ॥ वर्.षिष्ठमूतये । ऊतये भर । भरेति
भर ॥ प्र ससाहिषे । ससाहिषे पुरुहूत । पुरुहूत शत्रून् । पुरुहूतेति
पुरु – हूत । शत्रून् ज्येष्ठः । ज्येष्ठस्ते । ते शुष्मः । शुष्म इह ।
इह रातिः । रातिरस्तु । अस्त्वित्यस्तु ॥ इन्द्रा । आ भर ।
भर दक्षिणेन । दक्षिणेना वसूनि । वसूनि पतिः । पतिः सिन्धूनाम् ।
सिन्धूनामसि । असि रेवतीनाम् । रेवतीनामिति रेवतीनाम् ॥
त्वॅ सुतस्य । सुतस्य पीतये । पीतये सद्यः । सद्यो वृद्धः ।
वृद्धो अजायथाः । अजायथा इत्यजायथाः ॥ इन्द्र ज्यैष्ठ्याय ।

ज्यैष्ठ्याय सुक्रतो । सुक्रतो इति सु – क्रतो ॥ भुवस्त्वम् ।
त्वमिन्द्र । इन्द्र ब्रह्मणा । ब्रह्मणा महान् । महान् भुवः ।
भुवो विश्वेषु । विश्वेषु सवनेषु । सवनेषु यज्ञियः । यज्ञिय इति
यज्ञियः ॥ भुवो नॄन् । नॄ७श्च्यौत्नः । च्यौत्नो विश्वस्मिन्न् ।
विश्वस्मिन् भरे । भरे ज्येष्ठः । ज्येष्ठश्च । च मन्त्रः ।
मन्त्रो विश्वचर्.षणे । **44** (**50/52**)

T.S.3.4.11.5 - Kramam

विश्वचर्.षण इति विश्व – चर्.षणे ॥ मित्रस्य चर्.षणीधृतः ।
चर्.षणीधृतः श्रवः । चर्.षणीधृत इति चर्.षणि – धृतः ।
श्रवो देवस्य । देवस्य सानसिम् । सानसिमिति सानसिम् ॥
सत्यम् चित्रश्रवस्तमम् । चित्रश्रवस्तममिति चित्रश्रवः – तमम् ।
मित्रो जनान् । जनान्. यातयति । यातयति प्रजानन्न् । प्रजानन् मित्रः ।
प्रजानन्निति प्र – जानन्न् । मित्रो दाधार । दाधार पृथिवीम् ।
पृथिवीमुत । उत द्याम् । द्यामिति द्याम् ॥ मित्रः कृष्टीः ।
कृष्टीरनिमिषा । अनिमिषाऽभि । अनिमिषेत्यनि – मिषा । अभि चष्टे ।
चष्टे सत्याय । सत्याय हव्यम् । हव्यम् घृतवत् । घृतवद् विधेम ।

घृतवदिति घृत - वत् । विधेमेति विधेम ॥ प्र सः । स मित्र ।
मित्र मर्तः । मर्तो अस्तु । अस्तु प्रयस्वान् । प्रयस्वान्. यः । यस्ते ।
त आदित्य । आदित्य शिक्षति । शिक्षति व्रतेन । व्रतेनेति व्रतेन ॥
न हन्यते । हन्यते न । न जीयते । जीयते त्वोतः । त्वोतो न । नैनम् ।
एनमꣳहः । अꣳहो अश्ञोति । अश्ञोत्यन्तितः । अन्तितो न ।
न दूरात् । दूरादिति दूरात् ॥ यच्चित् । **45** (**50/54**)

T.S.3.4.11.6 - Kramam

चिद्धि । हि ते । ते विशः । विशो यथा । यथा प्र । प्र देव ।
देव वरुण । वरुण व्रतम् । व्रतमिति व्रतम् ॥ मीनीमसि द्यविद्यवि ।
द्यविद्यवीति द्यवि - द्यवि ॥ यत् किम् । किम् च । चेदम् ।
इदं वरुण । वरुण दैव्ये । दैव्ये जने । जने ऽभिद्रोहम् । अभिद्रोहम्
मनुष्याः । अभिद्रोहमित्यभि - द्रोहम् । मनुष्याश्चरामसि ।
चरामसीति चरामसि ॥ अचित्ती यत् । यत् तव । तव धर्मा ।
धर्मा युयोपिम । युयोपिम मा । मा नः । न स्तस्मात् । तस्मादेनसः ।
एनसो देव । देव रीरिषः । रीरिष इति रीरिषः ॥ कितवासो यत् ।
यद् रिरिपुः । रिरिपुर् न । न दीवि । दीवि यत् । यद् वा । वा घ ।

घा सत्यम् । सत्यमुत । उत यत् । यन् न । न विद्म । विद्मेति विद्म ॥ सर्वा ता । ता वि । वि ष्य । स्य शिथिरा ( ) । शिथिरेव । इव देव । देवाथ । अथा ते । ते स्याम । स्याम वरुण । वरुण प्रियासः । प्रियास इति प्रियासः ॥ 46 (57/58)

(सोमो–गोषु मा–रयिं–मन्त्रो–य–च्छिथिरा–सप्त च) (A11)

====================

Prasna Korvai with starting Padams of 1 to 11 Anuvaakams :-

(वि वा एतस्या – ऽऽवायो – इमे वै – चित्तञ्चा – ऽग्निर्भूतानां – देवा वा अभ्याताना – नृताषाड् – राष्ट्रकामाय – देविका – वास्तोष्पते – त्वमग्ने बृह – देकादश)

Korvai with starting Padams of 1, 11, 21 Series of Panchaatis :-

(वि वा एतस्ये – त्याह – मृत्युर्गन्धर्वो – ऽव रुन्धे मद्ध्यत – स्त्वमग्ने बृहथ् – षट्चत्वारि॒ꣳशत्)

First and Last Padam of Fourth Prasnam of Kadaam 3 :-

(वि वा एतस्य – प्रियासः)

॥ हरिः ओं ॥

॥ इति तृतीय काण्डे चतुर्थ प्रश्नः – क्रम पाठः समाप्तः ॥

==================

Details of Panchati , Padam and Krama Vaakyam for Kandam 3 ,Prasanam 1 (TS 3.4)

	Panchati	Padams	Krama Vaakyam
Anuvakam 1	4	221	258
Anuvakam 2	2	113	125
Anuvakam 3	8	392	455
Anuvakam 4	1	75	86
Anuvakam 5	1	67	74
Anuvakam 6	2	118	143
Anuvakam 7	3	146	169
Anuvakam 8	7	349	413
Anuvakam 9	7	359	408
Anuvakam 10	5	245	293
Anuvakam 11	6	307	336
Total →	46	2392	2760